

PERHEVAPAAT – MITÄ ON VANHEMPIEN RATKAISUJEN TAKANA?

Johanna Närvi
erikoistutkija, YTT

Pikkuparlamentti 30.11.2018

3.12.2018

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

ESITYKSEN SISÄLTÖ

- Mihin perhevapaita tarvitaan?
- Perhevapaat ja miten äidit ja isät niitä tilastojen valossa käyttävät
- Tutkimustietoa:
 - Keitä ovat pitkään kotihoidon tukea käyttävät äidit?
 - Keitä ovat isyysvapaita käyttävät isät, ja miksi osa isistä jättää vapaan käyttämättä?
 - Pikkulasten vanhempien näkemyksiä perhevapaiden kehittämisestä
- Tutkimuksen viestejä perhevapaiden kehittämiseksi

MIHIN PERHEVAPAITA TARVITAAN?

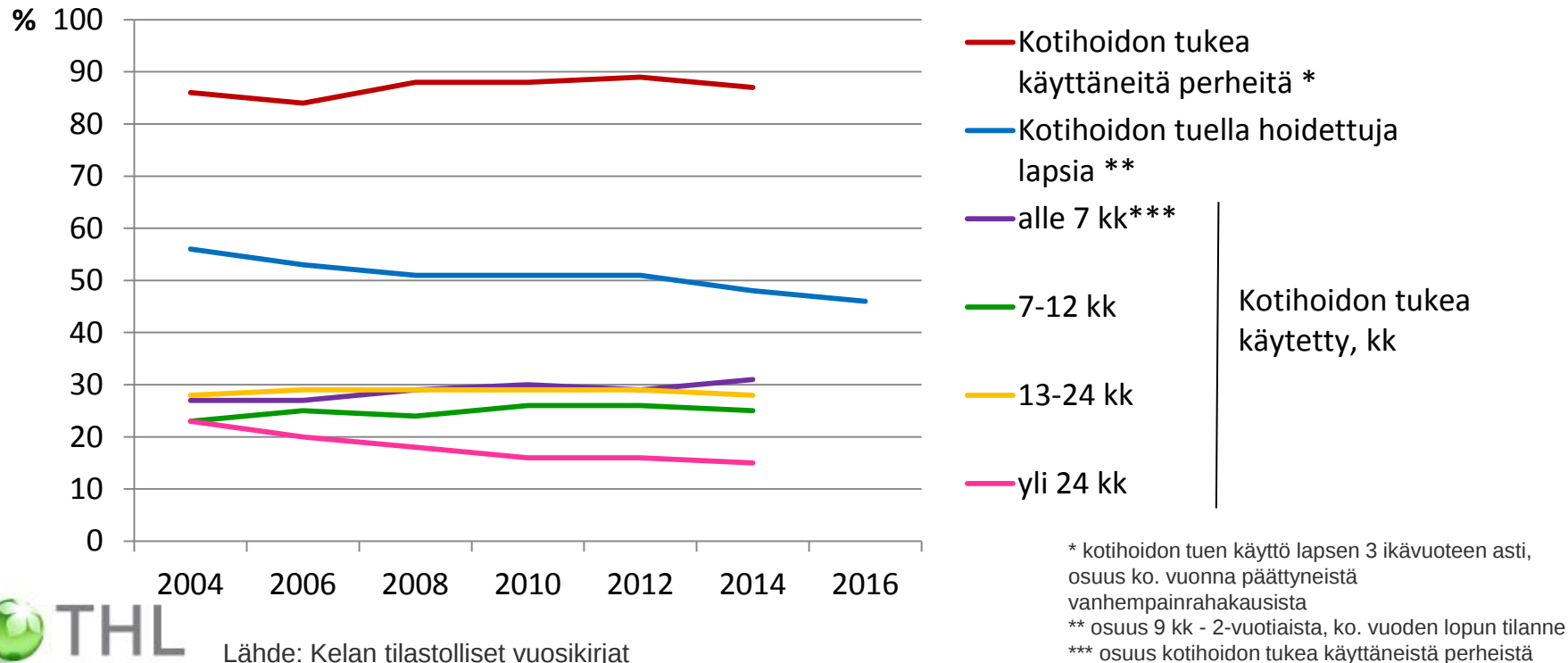
- Vauva ja pieni lapsi tarvitsee jatkuvaa hoivaa ja huolenpitoa sekä vuorovaikutusta häntä hoitavien aikuisten kanssa.
- Sekä naisten että miesten mahdollisuus ansiotyöhön myös silloin, kun heistä tulee vanhempia.
- Lapsiperheiden taloudellinen toimeentulo (vanhempainpäivärahat, kotihoidon tuki).
- ”Uusia” tarpeita:
 - Vapaiden joustavuus ja erilaisissa työtilanteissa olevien vanhempien tarpeet
 - Moninaiset perheet

PERHEVAPAAT SUOMESSA

KOTIHOIDON TUKEA KÄYTTÄVÄT LÄHES KAIKKI PERHEET, HARVA ÄITI LAPSEN 3-VUOTISPÄIVÄÄN

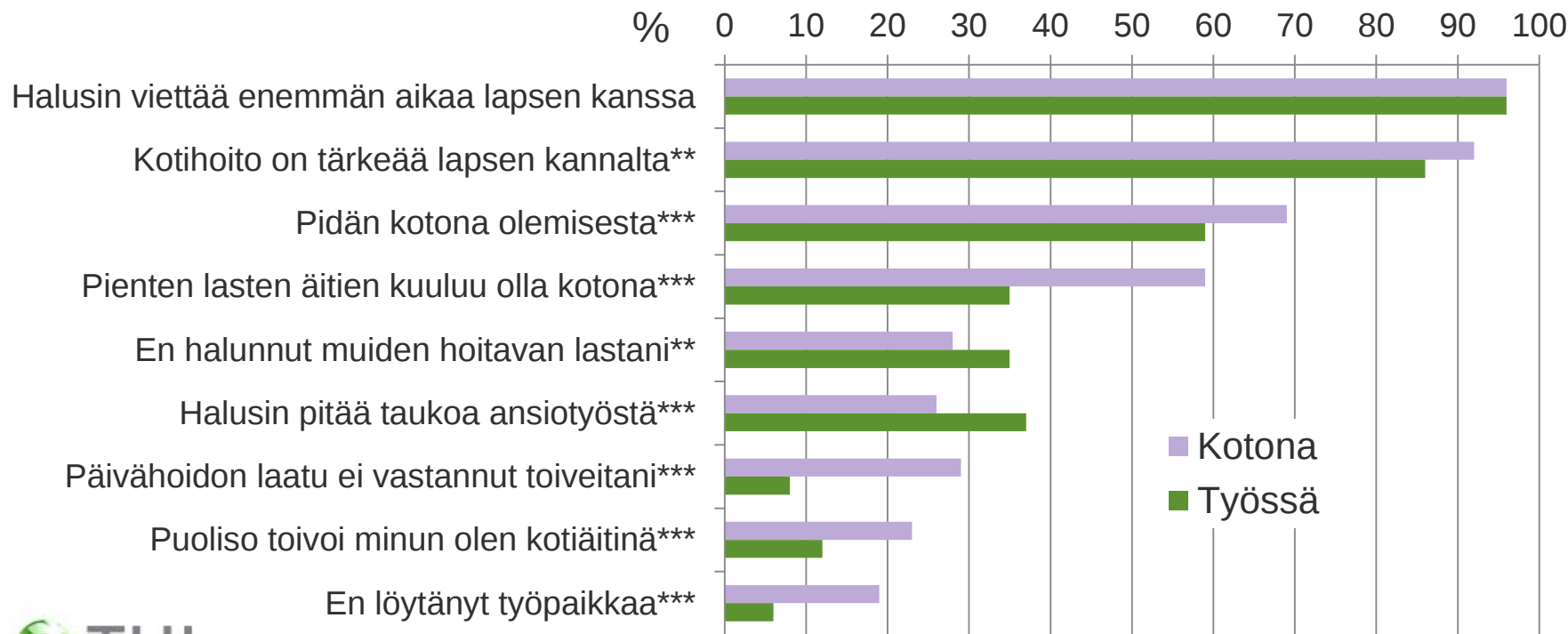
PITKÄÄN KOTIHOIDON TUELLA OLEVAT ÄIDIT

- useammin heikossa työmarkkina-asemassa.
 - vähän tai ei lainkaan koulutusta
 - ei työssä ennen lapsen syntymää tai pienituloinen, työntekijäasemassa.
 - Parivuotiasta kuopusta vielä kotona hoitavista äideistä puolella (54 %) ei voimassa olevaa työsuhdetta.
 - SILTI: Kolmannes korkeasti koulutetuistakin hoitaa (perheen nuorinta) lasta yli 2-vuotiaaksi kotihoidon tuella.
- 3 tai useamman lapsen äitejä.
- ajattelevat, että pienen lapsen äidin kuuluu olla kotona
- ja epäilevät varhaiskasvatuksen laatua.

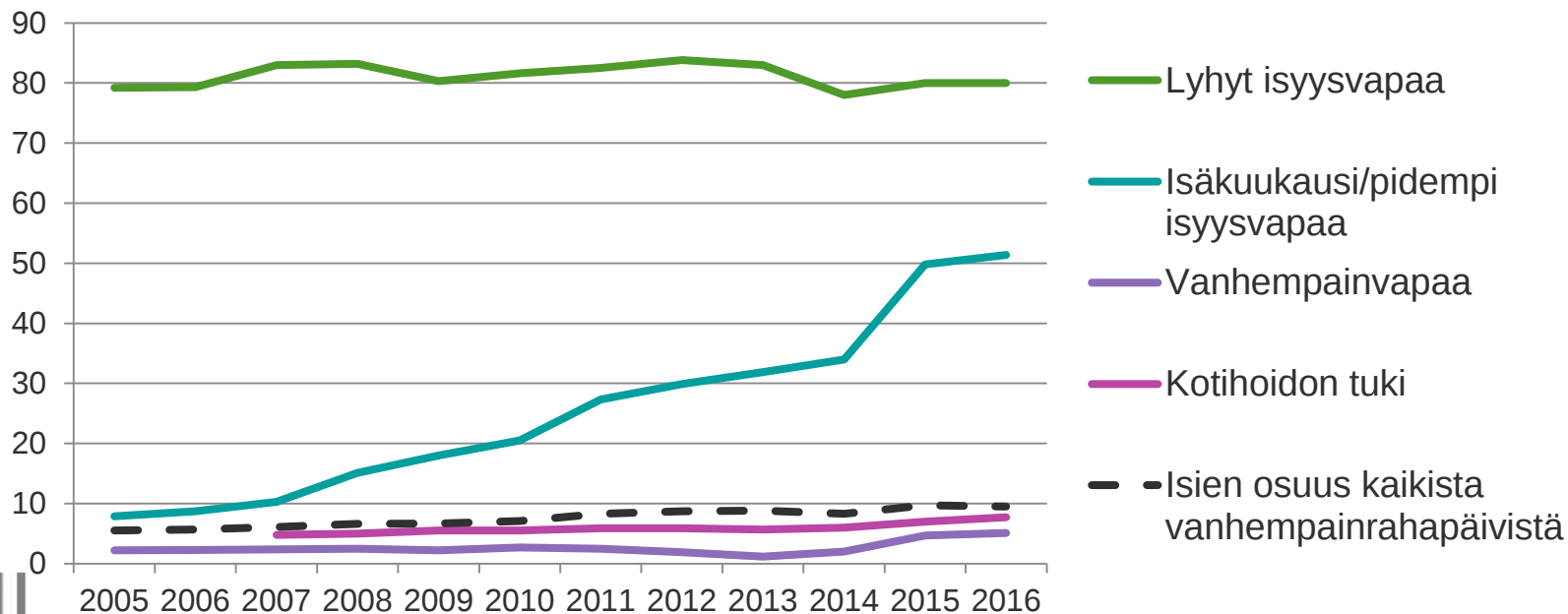
(Lähde: THL:n perhevapaatutkimus, Närvi 2017)

LAPSEN KOTIHOIDON SYITÄ VANHEMPAINVAPAAN JÄLKEEN, jo työssä ja vielä kotona olevat 2-v. kuopuksen äidit

ISÄT KÄYTTÄVÄT HEILLE KORVAMERKITTYÄ ISYYSVAPAA

Isien eri perhevapaiden käyttö 2005–2016,
osuus alkaneista vanhempainrahakausista, %

Lähde: Kelan tilastolliset vuosikirjat

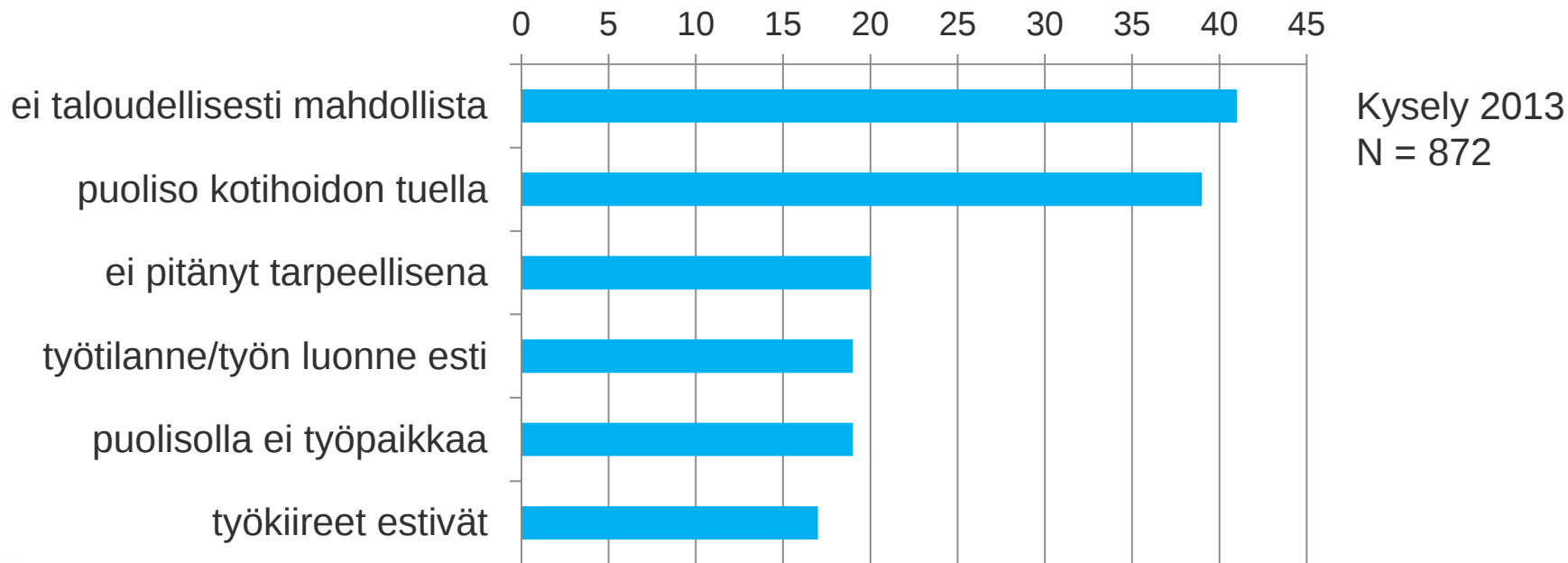
PIDEMPÄÄ ISYYSVAPAATA (vanhempainvapaan jälkeen) KÄYTTÄVÄT ISÄT

- vanhempia (yli 30-v.), mutta yhden lapsen isiä
- korkeammin koulutettuja ja hyvässä työmarkkina-asemassa (suurituloiset, ei työttömyyttä 5 vuoden aikana)
- kokevat harvemmin pitkän poissaolon työstä hankalaksi
- harvemmin ajattelevat miehen olevan ensisijaisesti vastuussa perheen toimeentulosta
- puoliso / lapsen äiti suurituloinen.
- MUTTA vain puolet hoitaa lasta vapaalla pääosin yksin – usein lapsen äitikin kotona.

(Lähde: THL:n perhevapaatutkimus, Lammi-Taskula, Salmi & Närvi 2017, Isä hoitaa –tutkimus, Närvi 2018)

ISYYSVAPAAN (pidemmän*) YLEISIMMÄT ESTEET: talous, työ ja äidin ensisijaisuus kotona

(Lähde: THL:n perhevapaatutkimus, Lammi-
Taskula ym. 2017)

* Kyselyn toteutushetkellä vielä ”isäkuukausi”

ISIEN PERHEVAPAAT TYÖPAIKOILLA: käsitukset ja käytännöt

- ”Isien vapaat” itsestäänselvyys – mutta muita ja pidempiä vapaita ei ajatella kuuluviksi isille
 - Työpaikoilla isien kuvailtiin käyttävän ”maksimivapaat, jotka isä saa pitää”, kuuluvat isäksi tulon ”kokonaispakettiin”
 - MUTTA isien ei oletettu pitävän vanhempain- tai hoitovapaata.
 - Kulttuurinen oletus miesten vahvasta työorientaatiosta: Isät halusivat jakaa vastuuta lapsesta, mutta eivät työn kustannuksella.
- Vaikka suhtautuminen isän vapaalle jäämiseen olisi myönteistä, esteeksi muodostuu usein se, ettei työtehtäviä järjestellä
 - Harvalle (15 %) sijainen, yleisimmin työt jaettiin työtovereille (76 %) tai ne kasautuivat vapaan aikana (31 %).

(Lähde: THL:n perhevapaatutkimus, Närvi 2017, Isä hoitaa –tutkimus, Närvi 2018)

PIKKULASTEN VANHEMMAT HALUAVAT PIDEMMÄN VAPAAN, ISÄN KIINTIÖ JAKAA MIELIPITEITÄ (kysely 2013)

- Ansiosidonnaisella päivärahalta korvatus vapaan toivoi jatkuvan
 - 1,5 vuotta 33 % äideistä, 24 % isistä
 - 2 vuotta 24 % äideistä, 29 % isistä
- Valtaosa halusi lisää vanhempien jaettavissa olevaa vapaata. (äidit 75 %, isät 70 %)
- Isälle lisää vapaata (eri mallein) toivoi 44 % äideistä, 56 % isistä.

(Lähde: THL:n perhevapaatutkimus, Salmi & Närvi 2017)

TUTKIMUKSEN ANTIA PERHEVAPAIEN KEHITTÄMISELLE

- **Pidempi ansiosidonnaisella päivärahalta korvattu vapaa**
 - Lapsiperheiden toimeentulon parantaminen
 - Harva vanhempi pitää nykyistä 10-11 kk ikää sopivana varhaiskasvatukseen siirtymiselle.
- **Pidempi isälle korvamerkitty vapaa**
 - Lapsen oikeus molempien vanhempien hoivaan
 - Sukupuolten tasa-arvo: äitien työmarkkina-aseman parantuminen ja isien vanhemmuuden vahvistuminen
 - Isän kiintiö antaa isille perustellun oikeuden olla pois ansiotyöstä ja hoitaa lasta.

TUTKIMUKSEN ANTIA PERHEVAPAIKEN KEHITTÄMISELLE

- **Joustavammat mahdollisuudet käyttää vapaita jaksoissa ja pidemmällä aikavälillä**
 - Isien mahdollisuudet pitää vapaita paranisivat, jos isyysvapaan “takaraja” olisi lapsen 2-vuotispäivää pidemmällä.
 - Tärkeää myös “epätyypillisissä työsuhteissa” työskenteleville, itsensätyöllistäjille, keikkatyöläisille jne.
- **Perhepolitiikan kokonaisuus**
 - erityisesti varhaiskasvatuksen saatavuus, laatu ja hinta

THL:N PERHEVAPAAATUTKIMUKSET

Salmi, Minna & Närvi, Johanna (toim.):
Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo.
Raportti 4. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2017.

Närvi, Johanna: *Isä hoitaa – vai hoitaako?*
Työpaperi 1. Terveyden ja hyvinvoinnin
laitos, 2018.

